

ACTUALITATEA TRADIȚIEI BISERICII ÎN CONTEXTUL SOCIETĂȚII CONTEMPORANE

Drd. Alexandru Adam

Este unanim recunoscut că Tradiția reprezintă „conștiința vie a Bisericii de a fi locul viu al Cuvântului lucrător în lume.”¹ Ea vine din trecut, dar nu ca și o literă moartă, ci ca o anamneză pnevmatică ce vivifică fiecare perioadă istorică spre a o cultiva și a o insera în dimensiunea eshatologică a creației. Există în dimensiunea ei două orizonturi care se întrepătrund, unul venit din trecut, dat ca un tezaur al revelației și altul venit din viitor, ca amintire mereu actuală a aceleiași ținte finale de a deveni creație nouă. În acest sens, Biserica rămâne un sinod perpetuu risipit în timp și spațiu, convocat veșnic în actualitate pentru a exprima mereu Adevărul și Persoana lui Hristos.² Cu alte cuvinte, Tradiția Bisericii nu urmărește să analizeze doar într-o manieră arheologică trecutul, nici nu constituie o știință a începuturilor, o protologie, ci ea este la fel ca și o icoană ce trimite către eshatologie, urmărind transfigurarea lumii și reînnoirea ei în Dumnezeu.³ Tradiția, după Vladimir Lossky, nu e conținutul revelației, ci lumina care revelează, e suflul viu și comunicarea Duhului Adevărului,⁴ iar pentru părintele Stăniloae ea este legătura vie și continuă cu Hristos.⁵

Astfel că Tradiția depășește orizontul teoretic și se întrupează în practica activă ce pune fiecare persoană și fiecare epocă în dialog cu Revelația și cu Persoana lui Hristos.⁶ Dinamismul ei constă tocmai în acest aspect al răspun-

¹ Paul Evdochimov, *Ortodoxia*, trad. de dr. Irineu Popa, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996, p.212.

² Paul Evdochimov, *Ortodoxia*, p. 213.

³ Pantelis Kalaitzidis, *Ortodoxie și modernitate. O introducere*, trad. de Florin-Cătălin Ghiț, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2010, p.209; vezi de același autor și *From the “return to the Fathers” to the need for a modern Orthodox theology* in “St Vladimir’s Theological Quarterly”, 54, no 1 2010, p 5-36, unde militează pentru o teologie contextuală.

⁴ Vladimir Lossky, *După chipul și asemănarea lui Dumnezeu*, trad. de Anca Manolache, București, Editura Humanitas, 2006, p.153.

⁵ Pr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2003, p. 59.

⁶ Părintele Ion Bria spune că „Tradiția este singura cale prin care Biserica poate rămâne în Hristos, continuitatea permanent se află în El și împreună cu El. Iar Duhul Sfânt este Cel care dă

derii, al misiunii Bisericii de a face cunoscut Logosul divin întregii umanității, vorbind fiecăruia în parte, pe limba sa și în cultura sa.

Dacă la Cincizecime a început o convertire a Babilonului prin faptul că apostolii au primit darul de a vorbi în limbile diferitelor naționalități și dacă întreaga pleromă bisericească s-a organizat într-un glas sinodal pentru a da mărturie despre mesajul Evanghelic, interpretând culturile vremurilor și metamorfozându-le conținutul într-unul creștin, căutând mereu un răspuns care să comunice adevărul, astăzi Biserica trebuie să cugete asupra aceleiași griji de a răspunde și de a asuma cultura și civilizația contemporană, iar prin Tradiție să permanentizeze mesajul pentru ca indiferent de contextul social, întregul neam omenesc să *vină la cunoștința Adevărului* (I Timotei, 2,4). Tradiția s-a reîmprospătat mereu, adăugând noi forme de expresii regeneratoare. Tradiția a călătorit alături de istoria și dezvoltarea culturală a umanității, iar în acest sens istoria e grăitoare, fiind plină de sinoade ecumenice și locale, de rânduiele și canoane, de ritualuri și de scrieri teologice care toate au purtat memoria vie a Logosului Întrupat și au avut ca scop aducerea Sa în proximitatea mundană. Tradiția nu rămâne în felul acesta o construcție încremenită, ci se adaptează la noile condiții istorice, purtând și comunicând învățătura și harul Duhului Sfânt.⁷ Dinamismul ei nu admite o amortire în formele obișnuite ale pietății, nici în expresiile dogmatice repetate mecanic ca rețete magice ale Adevărului, garantate de autoritatea Bisericii. A rămâne în Tradiție înseamnă să păstrezi Adevărul viu în Lumina Duhului Sfânt.⁸ Ea nu e mimare a unor precepte, ci e convertire perpetuă a fiecărui om și a fiecărei perioade istorice la viața în Hristos, scopul ultim fiind acela de a aduce în prim plan Împărăția Cerurilor. Un teolog contemporan subliniază importanța eshatologică a Tradiției spunând că ea:

„nu se identifică cu obiceiuri, datini, cutume și idei sau, în general, cu inerția și immobilismul istoric, ci cu o persoană, Iisus Hristos, Domnul Slavei Care va să vină. Tradiția nu se referă exclusiv la trecut sau, cu alte cuvinte, nu este încătușată în modele ale trecutului, în cele deja petrecute. Chiar dacă pare un paradox, în perspectiva bisericească autentică tradiția este îndreptată și orientată spre viitor, ea vine îndeosebi și în primul rând din viitorul Împărăției viață la această unitate de continuitate prin Tradiție. Astfel, nu este pur și simplu o chestiune de transmitere a unei moșteniri, nici conservarea exterioară a obiceiurilor, ci este transmiterea credinței trăită în comuniune, prin același Duh care a lucrat și în primii Apostoli. Tradiția este mult mai mult decât o continuitate a unei structuri instituționale; ea este o realitate vie și o putere unificatoare prin care Sfântul Duh trezește întreaga existență.” Cf. „Living in the one tradition. An Orthodox contribution to the question of unity” in *The Ecumenical Review*, volume 26, issue 2, 1974, p. 231.

⁷ Mirela Băncilă, *Religia în fapt. Studii, schițe și momente*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2011, pp. 148-153 unde abordează rolul jucat de Tradiție în transmiterea memoriei religioase ortodoxe, punând mai apoi această memorie în dialog cu secularizarea și cu provocările modernității.

⁸ Vladimir Lossky, *După chipul și asemănarea lui Dumnezeu*, p. 162.

lui Dumnezeu, de la Cel Care vine, din ceea ce nu i s-a descoperit și vădit omului deplin, din ceea ce ne pregătesc dragostea lui Dumnezeu și planul Lui cu noi spre mântuirea lumii și omului.”⁹

Putem observa că Tradiția face nu numai o anamneză a trecutului, ci și o anamneză a viitorului, a ceea ce va să vină. În liturghia ortodoxă descoperim perspectiva anamnetică asupra eshatologiei în rugăciunea ce precede epicleza; la ambele liturghii, și în cea a Sfântului Ioan Gură de Aur și în cea a Sfântului Vasile cel Mare întâlnim aceleași cuvinte. Textul care ne trimite spre cea ce va veni, spre viitorul Parusiei, este următorul:

„Aducându-ne aminte, așadar, de această poruncă mântuitoare și de toate cele ce s-au făcut pentru noi: de cruce, de groapă, de învierea cea de a treia zi, de înălțarea la ceruri, de șederea cea de-a dreapta, și de *cea de a doua și slăvită iarăși venire*.”¹⁰

Aici avem introdusă realitatea eshatologică în istorie, și tot de aici desprindem ideea conform căreia Duhul Sfânt depășește istoria liniară și o transformă într-o prezență. E prezența lui Dumnezeu în mijlocul celor adunați în numele Lui în Biserică.¹¹ Cu alte cuvinte, pentru gândirea creștină, tradiția nu poate fi o evadare din istorie, ci ea este, în primul rând, conștiința istorică a comunității și căutarea în timp a mesajului lui Dumnezeu care se comunică de a lungul timpului.¹² Ceea ce înseamnă că tradiția facilitează prezența continuă a lui Dumnezeu prin transmiterea harică, dar și prin învățatura despre taina lui Dumnezeu.

Părintele Dumitru Stăniloae punctează două sensuri ale Tradiției care ne trimit la o așteptare activă a Împărăției ce va să vină. Una se referă la totalitatea modalităților de trecere a lui Hristos în viața umană sub forma Bisericii și a tuturor lucrărilor Lui de sfințire și propovăduire, iar cealaltă se referă la transmiterea acestor modalități de la o generație la alta.¹³

Tradiția cultivă în acest fel o viață trăită după chipul vieții lui Hristos și cartografiază drumul asemănării spre a ajunge la comuniunea deplină în viața viitoare. Ea explică la fiecare moment drumul inclus virtual în Revelație ca drum conducător spre ținta desăvârșirii omului în Hristos.¹⁴ Ea pornește de la trecutul Mesianic al lui Hristos pentru a vesti venirea Sa, mărturisind deja prezența Împărăției Sale. Biserica și întreaga Tradiție se mișcă în timpul umplut de Duhul Sfânt situat între cele două Parsuii ale lui Hristos. Teologul Paul Evdochimov

⁹ Pantelis Kalaitzidis, *Ortodoxie și modernitate*, p.204.

¹⁰ Vezi orice ediție a Liturghierului Ortodox, la rugăciunile anaforale.

¹¹ Daniel Benga, *Misiunea internă a Bisericii*, în „Inter” vol. I, nr. 1-2/2007, p. 116.

¹² James Hanvey, „Tradition as Subversion” in *International Journal of Systematic Theology* Volume 6, Number 1, 2004, p. 60.

¹³ Pr. D. Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, p.62.

¹⁴ Pr. D. Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, pp.63 și 65.

spune foarte frumos că „*Timpul Duhului Sfânt este timpul tradiției, tocmai în această totalitate a iconomiei realizării lui Hristos întreg, cu calificarea esențială de a fi timp apostolic și deschis Parusiei.*”¹⁵ Tradiția devine astfel dinamică și mărturisitoare, prezentă și vie, asumând orice context pentru a-l îndrepta spre viitorul eshatologic, spre devenirea sa. De aceea, părintele Georges Florovsky o denumește glas continuu al lui Dumnezeu și voce venită nu numai din trecut, ci glas al eternității, având la bază un principiu harismatic. Experiența harică a Bisericii deschide Tradiția către noi orizonturi ajutând-o să definească, fără a forma sisteme închise, ci definind în mod apofatic și experimental ea oferă umanității o cheie și un mijloc mereu deschis de a intra în Împărăția lui Dumnezeu.¹⁶ Aspectul acesta ne elucidează, fără echivoc, că Tradiția nu este o ideologie sau un set de legi bine stabilite, ci este *spiritul critic al Bisericii stimulat de Duhul Sfânt*, așa după cum frumos se exprimă Lossky.¹⁷

La acest spirit critic e chemată teologia și astăzi pentru a răspunde și a asuma lumea contemporană, după modelul Apostolilor și după etosul patristic. Fiindcă Apostolii și Părinții Bisericii au asumat contextul lor istoric și, fără a-și pierde identitatea, au creat păstrând fidelitatea și nici nu s-au izolat într-un ghetou spiritual, ci s-au deschis către cultura vremii, recuperând-o și asumând-o.¹⁸ Un astfel de dinamism al Tradiției e imperios necesar pentru a mărturisi și a intra în dialog, în toate etapele istorice ale omenirii, altminteri lumea și umanitatea rămân păgubite de mesajul evanghelic. Sfinții Apostoli și Părinții Bisericii devin paradigma esențială în misiunea și mărturia actuală la care e chemată Biserica. Ei au țesut dogmele, viața liturgică și sacramentală cu materialele și cultura filosofică, științifică și socială a epocii lor, au înălțat acest material dimpreună cu viața oamenilor construită pe această cultură la un nivel situat dincolo de timp și moarte salvând și mântuind astfel lumea. Au adus o orientare dreaptă în lume și ne-au rămas pilde vii pentru a desăvârșii sfatul Scripturii ce prevede salvarea lumii și păzirea ei. Părinții Bisericii nu au avut atitudini refractare față de știință și filosofie, ei le-au transformat în slujnice ale teologiei, au folosit cuvintele filosofice pentru a tâlcului tainele dumnezeiești, dar au și condamnat curajos atitudinile și părerile greșite ale filosofilor contemporani.¹⁹ Ei nu au spus nu evoluției istorice, ceea ce nu putem nici noi să facem, ci au ales cu discernământ binele de rău. Panayotis Nellas ne spune că:

¹⁵ Paul Evdochimov, *Ortodoxia*, pp.213-215.

¹⁶ Pr. Georges Florovsky, *Biblie, Biserică, Tradiție O perspectivă Ortodoxă*, trad. și pref. de Radu Teodorescu, studiu introd. de Pr. Conf. Univ.dr. Mihai Himcinschi, Alba-Iulia, Editura Reîntregirea, 2006, pp. 90-96.

¹⁷ V. Lossky, *După chipul și asemănarea ...* p.158.

¹⁸ Henri-Irenee Marrou, *Patristică și Umanism*, trad. de Cristina și Costin Popescu, București, Editura Meridiane, 1996, p.15.

¹⁹ Panayotis Nellas, *Ortodoxia – divino-umanism în acțiune. Studii și articole*, trad. de Ioan Ică sr., Sibiu, Editura Deisis, 2013, pp. 216-217. Despre dezvoltarea creștinismului în cadrul unei culturi cât și

„Părinții Bisericii au utilizat ca material revelator categoriile filozofice și datele științifice ale epocilor lor. N-a existat revelație adevărată a lui Dumnezeu, revelație eficace și mântuitoare într-o epocă oarecare decât prin elementele oferite lui Dumnezeu de însăși acea epocă. E cu neputință ca Dumnezeu să atingă pe om dacă nu atinge trupul său istoric concret, e imposibil să mântuiască pe om fără a-i transfigura viața.”²⁰

De aceea, Tradiția nu rămâne închisă și fragmentată în perioade, ci se întrupează continuu și neîntrerupt în fiecare epocă și în fiecare loc pentru a ajuta viața, lărgind-o neîntrerupt către perspectivele eternității. Tradiția lucrează după modelul hristologic prin aceea că aduce împreună cerescul cu pământescul, verticalul cu orizontalul. Aduce Împărăția lui Dumnezeu pe pământ și desparte zidul dintre cer și pământ și așa cum în Liturghie cântarea umano-angelică se fredonează într-un glas ceresc și pământesc, tot așa, în lucrarea de asumare a lumii, a transfigurării ei și a aducerii ei la Dumnezeu, se realizează o *Liturghie cosmică*, după cum se exprimă tâlcuitorul Sfântului Maxim Mărturisitorul, Hans Urs von Balthasar.²¹ Viața lumii poate deveni euharistie și părtășie cu Dumnezeu. Marea misiune a Bisericii și a Tradiției este aceea de a-i învăța pe oameni să slujească această liturghie cosmică în cadrul căreia comuniunea Sfintei Treimi să fie adusă în lume,²² iar omul să devină preot al creației aducând-o lui Dumnezeu șlefuită prin creațiile și remodelările sale. Biserica și Tradiția au însoțit cultura umană și au influențat dezvoltarea civilizațiilor, grăitor în acest sens este implicația și aportul creștinismului la dezvoltarea culturii și civilizației europene.

Sociologii și istoricii vorbesc despre moștenirea creștină a Europei, iar teologul protestant Wolfhard Pannenberg observă că spiritul inventiv al imaginației creatoare și dezvoltarea științelor naturii și a tehnicii își au rădăcinile în solul spiritual al tradiției creștine. Tehnica are la baza ei o idee biblică, iar sarcina omului de a stăpâni lumea este dată de Dumnezeu și prin acest imbold omul creează fără conținere civilizație după civilizație, urcând treaptă cu treaptă pe scara timpului îndreptat spre lumina viitorului. Acest fapt îl determină pe Pannenberg să pledeze pentru păstrarea tradiției, arătând că numai prin continuitatea ideilor și a faptelor creatoare putem înainta spre o nouă treaptă, sustinând, în același timp, că tradiția nu trebuie să devină rigidă sau un înveliș despre asumarea diferitelor culturi de către Tradiția Bisericii, vezi lucrările Părintelui Georges Florovsky, *Christianity and Culture*, vol. II, Massachusetts, Nordland Publishing Company Belmont, 1974; și *Aspects of Church History*, vol. IV., Massachusetts, Nordland Publishing Company Belmont, 1975.

²⁰ Panayotis Nellas, *Ortodoxia – divino-umanism în acțiune*, p. 210.

²¹ Cf. Hans Urs von Balthasar, *Cosmic Liturgy. The Universe according to Maximus the Confessor*, translated by Brian E. Daley S.J., San Francisco, Ignatius Press, 2003.

²² Daniel Benga, *Misiunea internă a Bisericii*, p. 120.

care să constrângă dezvoltarea vieții, fiindcă dacă se întâmplă așa ea se rupe.²³ Ceea ce înseamnă că Tradiția nu poate fi un factor coercitiv al dezvoltării civilizației moderne, ci e chemată la provocările mutațiilor sociale actuale cuprinse în industrializare, secularizare, multiculturalism și urbanizare, fenomene ce poartă cu ele povara unor maladii sociale definite prin individualism și colectivism. Acești factori transformă spațiul social într-un loc al indiferenței față de om și de spirit și față de valorile străvechi. Omul nu mai este văzut ca unic, irepetabil și veșnic, ci e considerat un număr statistic, o resursă ce poate fi valorificată în scopuri economice, aruncând în felul acesta omul într-o criză de sens și de identitate.²⁴ În ciuda acestor aspecte negative ale modernității, nu putem fi nepăsători și indiferenți față de reușitele tehnologice și de sporirea calității vieții, de aceea nici nu putem blama întreaga modernitate, văzându-o ca pe o perioadă demonică. O societate perfectă nu a existat niciodată și de aceea Biserica are misiunea de a milita pentru binele comun și mai mult, să fie suport credincioșilor ei din contextul respectiv. Societatea poate fi astfel configurată prin Tradiția Bisericii, prin etosul ei creștin care poate deveni etos civic, așa încât viața Bisericii și etosul ei să coboare în cetate și în viața socială a cetățenilor. Dar, pentru ca acest deziderat să devină posibil, Biserica însăși trebuie să se elibereze de idolatrizarea tradiției²⁵ și de închiderea rigidă față de societate. Părinții Bisericii ne-au învățat prin răspunsul prompt dat crizelor contextuale și prin abordările lor punctuale la oricare din problemele ivite și fără să se ascundă în spatele unei tradiții rigide și fără să gândească că ei ar întrupa întreaga Tradiție, au considerat că sunt decât un moment din ea asumându-și *mandatul mărturisitor* în timpul în care au trăit, interpretând, citind și ajutând la edificarea spiritului vremii, fără a rămâne captivi lumii. Părinții Bisericii nu au rămas enclavizați într-o lume a lor, nici nu au întors spatele cetății în care trăiau, ci au construit mereu, mânați de puterea Duhului Sfânt, o mărturie vie a tainei dumnezeiești, folosind datele vremii lor.²⁶

S-a observat și s-a atras atenția, adeseori, de către teologi și sociologi deopotrivă, că societatea actuală e în criză simetric cu criza Bisericii. Ne aflăm astăzi în fața unei Biserici care nu mai apelează la *spiritul critic al Tradiției* și

²³ Wolfhard Pannenberg, *Ce este omul ? Antropologia actuală în lumina teologiei*, trad. de Ioan Milea, București, Editura Herald, 2012, pp. 143-154.

²⁴ Se pot menționa câteva abordări asupra economiei din perspectivă teologică: Joseph Ratzinger, „Church and economy: Responsibility for the future of the world economy” în *Communio* no.13/1986, pp. 199-204; Gregory Gronbacher, „The need of Economic Personalism” în *The Journal of Markets and Morality*, No.1/1998; Petre Comșa și Costea Munteanu, „Economie și Religie. O perspectivă personalistă” în *The Romanian Economic Journal*, nr. 30, (4)/2008, pp. 153-173.

²⁵ Vezi Christos Yannaras, *Contra Religiei*, trad. de Tudor Dinu, București, Editura Anastasia, 2011, pp. 153-169.

²⁶ Vezi despre modul în care au abordat Părinții răsăriteni problemele sociale la Georges Florovsky, *Christianity and Culture*, vol. II, pp. 131-142.

pe lângă faptul că e închisă în sine, fără a dori să mai coboare în lume, poartă de cele mai multe ori un război antimodern și anticultural. Rezultatul fiind catastrofal. O mutilare reciprocă între societate și biserică. Așa se face că ne situăm în fața unui blocaj polemic dintre modernitate și ortodoxie.²⁷ Biserica devine tot mai fortificată ierarhic și tot mai închisă în sine însăși, iar societatea postmodernă se identifică tot mai mult cu o fluidizare anarhică care a ajuns să proclame succesiv moartea lui Dumnezeu și moartea omului.²⁸ La vindecarea acestor maladii contemporane e chemată Biserica care are nevoie ea însăși de o reorientare către Tradiția adevărată și spre regăsirea simțului realității. Biserica însăși prin slujitorii ei trebuie să fundamenteze reînnoirea prin reînnoirea la Tradiție și la fidelitatea creatoare a domnia Părinților; să-și reamintească fundamentele esențiale ale creștinismului și să le aducă în arealul social actual. Așa se face că agenda bisericii este una încărcată, fiind nevoită să răspundă unei lumi secularizate, pluriculturale, globale și lipsită de o stabilitate etică. Criza familiei, a educației, a mediului înconjurător și a economiei întregesc tabloul unei *ere lichide*,²⁹ după cum observa Zygmunt Bauman, de multe

²⁷ Teologul Radu Preda observă și reclamă o abordare greșită a teologiei asupra modernității. „La o privire de ansamblu, teologia ortodoxă de azi are încă un deficit major de interpretare a modernității ca proiect de emancipare. Atunci când nu refuză tema, exegeza ortodoxă este de regulă simplistă, pentru a nu spune improprie. Concret, legat de subiectul nostru, este uimitor să constatăm cum teologii ortodocși critică vehement, uneori chiar cu dreptate, societatea vest europeană secularizată, fără să acorde însă comunismului, ca variantă totalitară a aceleiași modernități, nicio atenție.” Cf. „Comunismul și cultura memoriei. Considerații social-teologice” în *Tabor*, nr. 2, 2013, p. 7. Vezi despre aceeași temă care cuprinde rolul religiei în modernitate și postmodernitate, precum și analiza unor fenomene sociale ca secularizare, post-secularizare și multiculturalism vezi la Radu Preda, „<<Revenirea Lui Dumnezeu.>> Ambiguitățile unui diagnostic” în *Studii Teologice*, nr 1/2009, pp. 103-125. Este important de menționat că sociologi și gânditori contemporani contrazic perspectiva sociologică care anunța o secularizare definitivă și categorică a societății moderne și postmoderne. Aceștia postulează o societate în care se produce un reviriment al religiei și o desecularizare. Studiul lui Peter L. Berger, „The desecularization of the World, A Global Overview”, in Berger, L. P., ed. *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics*. Michigan: Washington Grand Rapids, pp. 1-18, dar și analiza sociologică asupra Ortodoxiei în societatea pluralistă în „Orthodoxy and Global Pluralism” în *Demokratizatsiya*. 13 (3), 2005, pp. 437-447. Alți doi reputați gânditori și sociologi care susțin că societatea contemporană a ajuns într-o „eră post-seculară” sunt Jürgen Habermas și Charles Taylor. Pentru mai multe detalii vezi J. Habermas, *Zwischen Naturalismus und Religion. Philosophische Aufsätze*, Frankfurt am Mai, 2005; „Religion in the public sphere” în *European Journal of Philosophy* 14 (1), 2006, pp. 1-25; Vezi și o analiză asupra teoriei lui Habermas la A. Harrington, „Habermas and the Post-Secular Society” în *European Journal of Social Theory* 10 (4), 2007, pp. 543-560. În ceea ce privește viziunea lui C. Taylor vezi lucrările *A secular age*, The Belknap Press of Harvard, 2007 și *Varieties of religion today*, Harvard University Press, 2003, pp. 61-108.

²⁸ Ioan I. Ică jr., *Biserică, societate, gândire în Răsărit, în Occident și în Europa de azi*, în Ioan Ică jr. și Germano Marani, *Gândirea Socială a Bisericii*, Sibiu, Editura Deisis, 2002, pp.30-31.

²⁹ Acest concept a fost inițiat de Zygmunt Bauman arătând lipsa unui cod etic și lipsa unor valori reale în postmodernitate, ceea ce face imposibil ca societatea să fie într-o stare adunată, solidă. Postmodernismul este o epocă în care nu se mai conturează nimic, în care totul este ignorat și pentru care relativismul este cea mai bună soluție. Vezi în acest sens: Zygmunt Bauman, *Etica postmodernă*, trad. de Doina Lica, ed. Amarcord, Timișoara, 2000, *Liquid Modernity*, Polity Press, Cambridge,

ori incapabilă să se adune și să se definească, fiind într-o continuă alergare de satisfacere a intereselor și nevoilor personale indiferent de consecințe. În această dimensiune, teologia reîntoarșă către Tradiție, fiind în dezacord față de culturile ei trecătoare, dar fără a trăi într-un vid cultural, e chemată la preocuparea ei de bază de a salva lumea. După părintele Alexander Schmemmann, adevărata și autentică teologie este pastorală, misionară și profetică, când își pierde aceste dimensiuni devine un simplu joc intelectual.³⁰

Deci, premiza trebuie să fie înrădăcinarea ortodoxiei în Tradiție și în relația cu Sfinții Părinți, cei care au convertit și au dialogat cu contemporaneitatea. Ortodoxia trebuie să devină comunicativă și înțelegătoare, nu subordonată condițiilor sociale și culturale actuale, dar nici disprețuitoare față de noile forme de civilizație, deoarece în cele din urmă toate sunt ale lui Dumnezeu și totul se întâmplă cu voia Sa. De aceea Tradiția trebuie să fie dinamică și răspunzătoare față de orice cultură și orice societate având menirea de „a prelungi consecințele Întrupării lui Hristos în timp și spațiu, dând mărturie despre Cincizecimea continuă pe care o trăiește.”³¹ Conviețuirea Tradiției Bisericii Ortodoxe cu modernitatea e necesară pentru ca teologia și Biserica să devină fecundă și în acest fel societatea să fie animată de un duh universal în Persoana Universală a lui Iisus Hristos.³² Tradiția Bisericii și Biserica însăși nu trebuie să fie în polemică cu ideologiile omenești, pentru că altminteri devine ea însăși o ideologie. Ea trebuie să asume, să îndrume și să transforme, fiind conștientă că viața viitoare începe de aici și nu se opune celei prezente, ci din contră îi dă sens și continuitate, împlinind astfel misiunea profetică la care e chemată.³³

În concluzie, putem observa că Tradiția Bisericii e istoria în desfășurare, mereu actuală, vie și mărturisitoare, gata să provoace societatea. Așa încât Tradiția are o funcție proiectivă, construind pe baza memoriei vii un proiect de viață adaptat fiecărei perioade istorice. Și doar în lumina unei trăiri autentice a Tradiției, Biserica va funcționa ca o provocare regeneratoare asupra societății actuale, altminteri, fără o asumare contextuală vie, ea se va transforma într-un simplu reziduu metafizic rupt de realitate.³⁴ În acest sens, Biserica nu poate fi

³⁰ Pr. Alexander Schmemmann, *Biserică, lume, misiune*, trad. de Maria Vințeler, Alba-Iulia, Editura Reîntregirii, 2006, p.168.

³¹ Pantelis Kalaitzidis, *Ortodoxie și modernitate*, pp. 217-219.

³² Vezi despre globalizare și universalitate într-o cheie social-teologică lucrarea lui Georgios Mantzaridis, *Globalizare și universalitate. Himeră și adevăr*, trad. de pr. prof.dr. Vasile Răducă, București, Editura Bizantină, 2002.

³³ Panayotis Nellas, *Ortodoxia – divino-umanism în acțiune*, pp. 234-237.

³⁴ Vezi în acest sens reflecția lui Tad W. Guzie care pledează în favoarea metodelor contemporane spre a-l face cunoscut pe Hristos contemporaneității, fără însă a trece cu vederea taina lui Dumnezeu cuprinsă în Scriptură și Tradiție. Cf. “Patristic Hermeneutics and the Meaning of Tradition” in

statică, ea trebuie să actualizeze mereu mesajul mântuitor. Anastasios Yannoulatos spune că „O Biserică statică care nu dispune de o viziune și un efort constant de a vesti Evanghelia în toată lumea ar putea fi cu greu recunoscută ca fiind una Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserica căreia Domnul i-a încredințat continuarea lucrării Sale.”³⁵ În această cheie de interpretare a Tradiției, Biserica nu poate fi autistă la problemele și crizele sociale și chiar dacă nu are menirea de a schimba ordinea exterioară, ea are misiunea de a schimba inimile și mințile existenței umane,³⁶ schimbare ce va contribui, în cele din urmă, la o lume fundamentată pe iubire, asumare și responsabilitate. Și pentru a adânci mai mult ideea, putem spune că Tradiția este locul de continuitate a revelației și a credinței apostolice, mod de dialog între generații și loc de comuniune cu Revelatorul ei Duhul Sfânt. În acest fel se înțelege fără echivoc că ea nu este un muzeu în care sunt sedimentate reguli și concepte închise, ea este, așa după cum frumos spune părintele Ion Bria, „o *prelungire a Cincizecimii*.”³⁷ Sub semnul acestei prelungiri pnevmatice, Tradiția se află și astăzi într-o continuă desfășurare, pentru că așa cum istoria Bisericii nu este încheiată, nici dezvoltarea ei nu este terminată, fiind chemată spre a face „transparentă și viabilă doctrina de credință pentru fiecare generație.”³⁸

Theological Studies, Volume 32 Number 647, 1971, p. 658. Iar despre faptul că Tradiția se poate transforma în ideologie atunci când este interpretată ca o autoritate exterioară din centrul căreia Persoana lui Hristos lipsește vezi studiul lui James Hanvey, „Tradition as Subversion” in *International Journal of Systematic Theology* Volume 6, Number 1, 2004, pp. 50-68.

³⁵ Anastasios Yannoulatos, “The Purpose and Motive of Mission,” in *International Review of Mission*, 54 (1965), p. 296.

³⁶ Georges Florovsky, *Christianity and Culture*, vol. II, p. 135.

³⁷ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Hermeneutica teologică. Dinamica ei în structurarea Tradiției*, Ed. Andreiană, Sibiu, 2009, pp. 159 și 163.

³⁸ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Hermeneutica teologică. Dinamica ei în structurarea Tradiției*, p. 180.